

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

10. ledna 2006(*)

„Článek 234 ES – Směrnice 93/13/EHS – Spotřebitelé – Zneužívající klauzule – Vnitrostátní právní předpisy uvedené do souladu se směrnicí po uzavření dohody o přidružení třetím státem s Evropskými společenstvími a před přistoupením uvedeného státu k Evropské unii – Nedostatek pravomoci Soudního dvora“

Ve věci C-302/04,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Szombathelyi Városi Bíróság (Maďarsko) ze dne 10. června 2004, došlým Soudnímu dvoru dne 14. července 2004, v řízení

Ynos kft

proti

Jánosi Vargovi,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann, A. Rosas, K. Schiemann a J. Makarczyk, předsedové senátů, C. Gulmann, A. La Pergola, K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič (zpravodaj) a A. Ó Caoimh, soudci,

generální advokát: A. Tizzano,

vedoucí soudní kanceláře: B. Fülöp, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 21. června 2005,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za maďarskou vládu P. Gottfriedem, jakož i J. Fazekas a R. Sommsich, jako zmocněnci,
- za českou vládu T. Bočkem, jako zmocněncem,
- za španělskou vládu F. Díez Morenem, jako zmocněncem,
- za lotyšskou vládu A. Zikmane a E. Balode-Buraka, jako zmocněnkyněmi,
- za rakouskou vládu C. Pesendorfer, jako zmocněnkyní,
- za polskou vládu T. Nowakowskim, jako zmocněncem,
- za Komisi Evropských společenství A. Aresuem, jakož i K. Riczné Talabér a M.-J. Jonczy, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 22. září 2005,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, dále jen „směrnice“).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi společností Ynos kft (dále jen „Ynos“), která provozuje realitní činnost a J. Vargou ve věci plnění smlouvy o zprostředkování prodeje nemovitosti.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

Přistoupení Maďarské republiky k Evropské unii

- 3 Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Maďarskou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (Úř. věst. 1993, L 347, s. 2, dále jen „dohoda o přidružení“) byla podepsána dne 16. prosince 1991 a vstoupila v platnost dne 1. února 1994.
- 4 Článek 67 této dohody upřesňuje:

„Smluvní strany uznávají, že důležitou podmínkou pro ekonomické zapojení Maďarské republiky do Společenství je sbližování stávajících a budoucích právních předpisů Maďarské republiky s právními předpisy Společenství. Maďarská republika vyvine úsilí k zajištění postupné slučitelnosti svých právních předpisů s právními předpisy Společenství.“
(neoficiální překlad)
- 5 Článek 68 téže dohody stanoví:

„Sbližování práva bude zahrnovat zejména následující oblasti: [...] ochrana spotřebitele, [...]“.
(neoficiální překlad)
- 6 Článek 2, obsažený v části první nazvané „Zásady“, Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie (Úř. věst. 2003, L 236, s. 33, dále jen „akt o přistoupení“) stanoví:

„Ode dne přistoupení se ustanovení původních smluv a aktů přijatých orgány [...] přede dnem přistoupení stávají závaznými pro nové členské státy a uplatňují se v těchto státech za podmínek stanovených v uvedených smlouvách a v tomto aktu“.
- 7 Část pátá aktu o přistoupení, nazvaná „Ustanovení k provedení tohoto aktu“, obsahuje hlavu II „Použitelnost aktů orgánů“, která sdružuje čl. 53 až 59.
- 8 Článek 53 tohoto aktu stanoví:

„Směrnice a rozhodnutí ve smyslu článku 249 Smlouvy o ES a článku 161 Smlouvy o Euratomu se ode dne přistoupení považují za určené novým členským státům, pokud byly tyto směrnice a rozhodnutí určeny všem stávajícím členským státům. Tyto směrnice a rozhodnutí [...] se považují za oznámené novým členským státům v okamžiku přistoupení“.

9 Článek 54 uvedeného aktu stanoví:

„Nové členské státy uvedou v účinek opatření nezbytná k tomu, aby bylo ode dne přistoupení dosaženo souladu se směrnicemi [...] ve smyslu článku 249 Smlouvy o ES [...], není-li v seznamu v přílohách uvedených v článku 24 nebo v jiných ustanoveních tohoto aktu nebo jeho přílohách určena jiná lhůta“.

Směrnice

10 Článek 1 odst. 1 směrnice uvádí:

„Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.“

11 Článek 6 odst. 1 směrnice zní následovně:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí].“

Vnitrostátní právní úprava

12 Podle čl. 3 odst. 1 zákona o ratifikaci dohody o přidružení (a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 1994. évi I. törvény) ze dne 4. ledna 1994 (*Magyar Közlöny* 1994/1), platného od 1. února 1994, je třeba zajistit, aby příprava a uzavírání mezinárodních úmluv Maďarské republiky, jakož i navrhování a přijímání vnitrostátního práva byly slučitelné s uvedenou dohodou o přidružení.

13 Odstavec 2 téhož článku stanoví, že při navrhování a přijímání právních pravidel je třeba vyhovět povinnostem definovaným v článku 67 téže dohody.

14 Příslušná ustanovení vnitrostátního práva v oblasti zneužívajících smluvních klauzulí jsou uvedena především v člancích 209 a 239 maďarského občanského zákoníku, v jejich znění vyplývajícím ze zákona č. CXLIX/97, kterým se mění občanský zákoník Maďarské republiky č. IV/1959 (a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi CXLIX. törvény) ze dne 19. prosince 1997 (*Magyar Közlöny* 1997/115, dále jen „občanský zákoník“), jenž vstoupil v platnost dne 1. března 1998.

15 Článek 209 odst. 1 občanského zákoníku stanoví, že pokud smlouva obsahuje obecnou zneužívající klauzuli, poškozená strana může tuto klauzuli napadnout.

16 Článek 209/B odst. 1 uvedeného zákoníku stanoví, že obecná smluvní klauzule nebo klauzule smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a podnikem jsou zneužívající, pokud

v rozporu s požadavkem dobré víry určují jednostranně a bez odůvodnění k újmě jedné ze stran práva a povinnosti stran vyplývající ze smlouvy.

- 17 Podle článku 239 občanského zákoníku, pokud je část smlouvy neplatná, tato smlouva, není-li stanoveno jinak, není považována za neplatnou v celém rozsahu, ledaže by bylo shledáno, že by strany při neexistenci této neplatné části smlouvu neuzavřely.
- 18 Článek 11 odst. 5 zákona č. CXLIX/97 a čl. 3 odst. 2 nařízení vlády č. 18/1999 (II.5.) o klauzulích, které jsou považovány ve spotřebitelských smlouvách za zneužívající (a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló kormányrendelet) ze dne 5. února 1999 (*Magyar Közlöny* 1999/8, dále jen „nařízení vlády“) uvádějí, že obsahují ustanovení, která jsou slučitelná se směrnicí.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 19 Dne 10. ledna 2002 uzavřela Ynos s J. Vargou smlouvu o zprostředkování (dále jen „smlouva“) prodeje nemovitosti. János Varga uvedl, že chce dosáhnout ceny 70 187 500 HUF, včetně provize.
- 20 Smlouva obsahovala hlavně klauzule, které přejímaly obecné podmínky vzorové smlouvy.
- 21 Podle bodu 5 smlouvy se strany dohodly, že budou pokládat zprostředkování za úspěšné a transakci za uskutečněnou, pokud byla v rámci této transakce uzavřena smlouva s jedním ze zákazníků zprostředkovatele. V druhé větě téhož bodu bylo rovněž ujednáno, že „zájemce souhlasí s tím, že zprostředkovatel má rovněž nárok na provizi, pokud zákazník, kterého zprostředkovatel obstaral, učiní návrh na uzavření kupní nebo nájemní smlouvy týkající se nemovitosti, jejímž vlastníkem je zájemce, za cenu, která se rovná ceně určené zájemcem a zprostředkovatelem ve smlouvě nebo je vyšší než tato cena, a splní formální kritéria, která se použijí na dotčenou transakci, i když zájemce tento návrh odmítne.“
- 22 V případě úspěšného zprostředkování měl Ynos podle smlouvy nárok na provizi ve výši 2 % z dohodnuté ceny, zvýšenou o daň z přidané hodnoty. Provize byla splatná při podpisu kupní smlouvy nebo odpovídající smlouvy o smlouvě budoucí. Pokud nebyla vyplacena, zprostředkovatel měl nárok na provizi zvýšenou o poplatek z prodlení ve výši 30 %.
- 23 Dne 11. března 2002 jednatele Ynos, J. Varga, syn J. Vargy, jako prodávající nemovitosti, jakož i K. Ragasits a E. Kovács, jako kupující, podepsali rámcovou smlouvu o uzavření smlouvy (dále jen „rámcová smlouva“), v níž stanovili kupní cenu nemovitosti a dohodli se, že kupní smlouva nebo smlouva o budoucí kupní smlouvě bude uzavřena nejpozději k 15. březnu 2002. K tomuto datu však kupní smlouva ani smlouva o budoucí kupní smlouvě uzavřena nebyla.
- 24 Nemovitost byla nakonec v roce 2003 prodána jiné osobě než K. Ragasitsovi a E. Kovácsovi.
- 25 Ynos podala žalobu u Szombathelyi Városi Bíróság a uplatňovala, že zprostředkování bylo ve smyslu smlouvy úspěšné, jelikož strany uzavřely rámcovou smlouvu. Navrhovala, aby bylo J. Vargovi uloženo vyplatit jí provizi stanovenou ve smlouvě, zvýšenou o úroky a náklady řízení.
- 26 János Varga navrhoval, aby tento návrh byl zamítnut. Uplatňoval, že druhá věta pátého bodu smlouvy představuje zneužívající klauzuli. Dodal, že smlouva o koupi nemovitosti byla uzavřena bez zprostředkování Ynos.

- 27 Ynos uplatňuje, že uvedená druhá věta nepředstavuje zneužívající klauzuli ve smyslu článku 209/B občanského zákoníku.
- 28 Předkládající soud má za to, že v rozsahu, v němž je možné shledat, že se podle názoru žalovaného jedná o zneužívající klauzuli, bude třeba rozhodnout spor s ohledem na směrnici.
- 29 Za těchto podmínek se Szombathelyi Városi Bíróság rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Může být čl. 6 odst. 1 směrnice [...], který uvádí, že členské státy stanoví, že zneužívající klauzule použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné, vykládán tak, že může být podkladem takového vnitrostátního ustanovení, jakým je ustanovení čl. 209 odst. 1 zákona č. IV z roku 1959, občanský zákoník, které se použije, je-li prokázán zneužívající charakter obecné smluvní klauzule, a podle kterého jsou zneužívající klauzule pro spotřebitele ze zákona nezávazné, ale pouze pokud tento spotřebitel učinil v tomto ohledu výslovné prohlášení, tj. pokud smlouvu s úspěchem napadne?
- 2) Vyplývá z ustanovení směrnice, podle kterého zůstává smlouva pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez zneužívajících klauzulí, že smlouva není neplatná v celém rozsahu, pokud může nadále existovat bez zneužívajících klauzulí, jestliže zneužívající klauzule stanovené prodávajícím zboží nebo poskytovatelem služeb nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné, avšak prodávající nebo poskytovatel by při neexistenci těchto klauzulí, které jsou součástí smlouvy, smlouvu se spotřebitelem neuzavřel?
- 3) Je z hlediska použití práva Společenství relevantní skutečnost, že spor vznikl před přistoupením Maďarské republiky k Evropské unii, avšak po přizpůsobení vnitrostátního práva směrnici?“

K příslušnosti Soudního dvora

- 30 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu, na kterou je nutno odpovědět nejdříve, je, zda Soudní dvůr má pravomoc odpovědět na první a druhou položenou otázku. Skutkové okolnosti původního sporu totiž nastaly před přistoupením Maďarské republiky k Evropské unii, avšak po sblížení právního řádu tohoto členského státu se směrnicí.

Vyjádření předložená Soudnímu dvoru

- 31 Maďarská vláda a Komise Evropských společenství uplatňují, že směrnice se nepoužije na spor v původním řízení, jehož skutkové okolnosti předcházely přistoupení Maďarské republiky k Evropské unii. Tvrdí, že tento spor musí být rozhodován podle vnitrostátních právních norem platných v době uzavření dotčené smlouvy a vzniku uvedeného sporu.
- 32 Podle české vlády okolnost, že řízení před vnitrostátním soudem bylo zahájeno před přistoupením Maďarské republiky není sama o sobě určující. Důležité je, že právní vztah v původním řízení byl ukončen před tímto přistoupením.
- 33 Španělská, lotyšská a rakouská vláda naproti tomu tvrdí, že vnitrostátní soud nového členského státu je ode dne přistoupení k Evropské unii povinen v případě, jako je tomu ve sporu v původním řízení vykládat ustanovení vnitrostátního práva, která směřují k jejich

sblížení se směrnicí, s ohledem na směrnici. Pokud předběžná otázka pochází od vnitrostátního soudu ve smyslu článku 234 ES, Soudní dvůr je v zásadě povinen na ni odpovědět. Krom toho lotyšská vláda připomíná, že podle ustálené judikatury se Soudní dvůr považuje za příslušný k rozhodování o předběžných otázkách týkajících se ustanovení práva Společenství v situacích, ve kterých se skutkové okolnosti v původním řízení nacházejí mimo rozsah působnosti práva Společenství, ale ve kterých se uvedená ustanovení tohoto práva stala použitelnými na základě vnitrostátního práva (rozsudky ze dne 18. října 1990, Dzodzi, C-297/88 a C-197/89, Recueil, s. I-3763, bod 36, a ze dne 17. července 1997, Giloy, C-130/95, Recueil, s. I-4291, bod 23). Tato vláda v tomto ohledu upřesňuje, že pokud je určité ustanovení vnitrostátních právních předpisů totožné s obsahem ustanovení práva Společenství, obě tato ustanovení musí být vykládána jednotně bez ohledu na otázku, zda přistoupení členského státu k Evropské unii nastalo před nebo po sblížení vnitrostátních právních předpisů tohoto státu s právem Společenství.

Závěry Soudního dvora

- 34 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že Szombathelyi Városi Bíróság se domáhá svou první a druhou otázkou výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice Soudním dvorem pro účely posouzení dosahu pravidel vnitrostátního práva.
- 35 Je však třeba připomenout, že podle předkládacího rozhodnutí předcházejí skutkové okolnosti původního sporu přistoupení Maďarské republiky k Evropské unii.
- 36 Soudní dvůr má přitom pravomoc k vykládání směrnice, pouze pokud jde o její použití v novém členském státě ode dne přistoupení tohoto členského státu k Evropské unii (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 15. června 1999, Andersson a Wåkerås-Andersson, C-321/97, Recueil, s. I-3551, bod 31).
- 37 Jelikož v daném případě skutkové okolnosti původního sporu předcházely přistoupení Maďarské republiky k Evropské unii, Soudní dvůr nemá pravomoc k výkladu směrnice.
- 38 S ohledem na výše uvedené je třeba na třetí předběžnou otázku odpovědět tak, že za okolností, jako jsou okolnosti sporu v původním řízení, jehož skutkové okolnosti předcházely přistoupení členského státu k Evropské unii, Soudní dvůr nemá pravomoc odpovědět na první a druhou otázku.

K nákladům řízení

- 39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Za okolností, jako jsou okolnosti sporu v původním řízení, jehož skutkové okolnosti předcházely přistoupení členského státu k Evropské unii, Soudní dvůr nemá pravomoc odpovědět na první a druhou otázku.

Podpisy.

* Jednací jazyk: maďarština.